■ Экалагічны складнік

Анатоль ЦЭЙКА:

«Усе зацікаўлены ў бяспецы станцыі»

Інфацэнтр БелАЭС не мае сакрэтаў ад мясцовага насельніцтва і замежнікаў

Мы працягваем знаёміць чытачоў з вопытам работы начальнікаў раённых інспекцый прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, імёны якіх занесены на Дошку гонару Мінпрыроды. Анатоль ЦЭЙКА вось ужо дзевяць гадоў узначальвае інспекцыю ў Астраўцы.

— Анатоль Казіміравіч, дзякуючы ўзвядзенню Беларускай АЭС, райцэнтр у Гродзенскай вобласці ведаюць ва ўсім свеце. А якія змены ў вашай рабоце адбыліся ў сувязі з грандыёзнай будоўляй?

— Калі толькі было абвешчана, што пляцоўкай для будаўніцтва АЭС выбраны Астравец, да нас прыходзіла шмат звычайных гараджан. Іх хваляваў стан экалогіі і бяспека. Цяпер такіх зваротаў практычна няма. У гэтым адыграў важную ролю інфармацыйны цэнтр БелАЭС, дзе ўсё даступна тлумачыцца для людзей з розным узроўнем ведаў, бо чым больш у чалавека інфармацыі, тым менш страхаў. Інфацэнтр БелАЭС пачаў сваю работу яшчэ ў 2009 годзе. Тады яго часова размясцілі ў гарадскім кінатэатры. Цяпер ён знаходзіцца ў сучасным будынку. Але самае галоўнае, вядома ж, даступнасць і нагляднасць інфармацыі. Тут яна сістэматызавана, і наведвальнікі дзівяцца, напрыклад, з таго, як шмат у «старой» Еўропе атамных станцый ці як блізка да буйных гарадоў размешчаны некаторыя заходнія станцыі. У Швейцарыі адна з АЭС пабудавана ўсяго за 12 км ад Берна, у Бельгіі — за 16 км ад Антверпена, у Славеніі — за 8 км ад харвацкага Заграба. У інфацэнтры праводзяць экскурсіі для турыстычных груп, індывідуальных падарожнікаў. Прыкладна 30 % наведвальнікаў — замежнікі.

— Ці створана на БелАЭС экалагічная служба?

— Яна была з самага пачатку, хоць і мяняліся некалькі разоў назвы структуры. З аддзелам аховы навакольнага асяроддзя беларускай дырэкцыі БелАЭС у нас устаноўлены добрыя працоўныя кантакты. Таксама спецыяліст-эколаг працуе і ў штаце расійскай дырэкцыі. У мяне ёсць пастаянна дзеючы пропуск на пляцоўку і, натуральна, гэты аб'ект наведваю рэгулярна. Усе зацікаўлены ў бяспецы станцыі для людзей і прыроды.

— На тэрыторыі раёна шэсць буйных сельскагаспадарчых прадпрыемстваў. Што можна сказаць пра іх стаўленне да навакольля?

— Калі параўнаць стаўленне вяскоўцаў да экалогіі гадоў 20 таму і цяпер, то бачныя пазітыўныя перамены, ва ўсякім разе, усе кіраўнікі разумеюць,

што мы ў адказе за сваю зямлю. Мы можам запісаць сабе ў актыў, што кожнае наша сельгаспрадпрыемства мае неабходныя дакументы на права водакарыстання. Было няпроста сабраць і падрыхтаваць іх, але вынік ёсць. Таксама адказна ставяцца да барацьбы з баршчэўнікам Сасноўскага. На тэрыторыі нашага раёна выяўлены 34 месцы вырастання гэтага небяспечнага інвазіўнага пустазелля. Усе нашы землекарыстальнікі сістэмна змагаюцца з гэтай навалай.

— У сельскай мясцовасці існуе праблема старых гаспадарчых пабудоў, пакінутых дамоў. Як яна вырашаецца ў раёне?

— Праблема сапраўды ёсць, асабліва, што датычыцца безгаспадарных дамоў. Са свайго досведу магу сказаць, што калі дом, пакінуты бацькамі ў спадчыну, пустуе год, то ўжо ніхто ім займацца не будзе. Гараджане часцей за ўсё бацькоўскія хаты рамантуюць, добраўпарадкоўваюць участак, адным словам, прыстасоўваюць пад лецішча. А калі спадчыннік жыве ў суседняй вёсцы, у яго свой добры дом, то бацькоўская хата пустуе. Самая складаная катэгорыя — гэта спадкаемцы, якія жывуць за мяжой. Тым не менш сістэма адпрацавана: сельвыканкам шукае спадчыннікаў, яны прымаюць рашэнне па маёмасці. Калі спадчыннікаў устанавіць не ўдаецца або яны не выходзяць на сувязь з выканкамам, рашэнне прымае суд. Гэтыя працэдуры патрабуюць часу. Сёлета знеслі 17 безгаспадарных дамоў. Працэдура афармлення дакументаў для зносу старых будынкаў, якія знаходзяцца на балансе юрыдычных асоб, значна прасцейшая, таму фермаў-развалін у нашым раёне вы не ўбачыце.

— Як складваецца супрацоўніцтва інспекцыі і грамадскасці?

— Вельмі добра. Адзіны ў краіне міжнародны экалагічны інфармацыйны цэнтр «Захаваем атлантычнага ласося» створаны ў нашым раёне на базе вучэбна-педагагічнага комплексу «Варнянскі яслі-сад — сярэдняя школа» пры падтрымцы грамадскай арганізацыі «Ахова птушак Бацькаўшчыны» і Кааліцыі «Чыстая Балтыка».

Наш грамадскі інспектар Віктар Урбановіч вельмі актыўна дзейнічае, выязджае з намі ў рэйды, супрацоўнічае са школьным лясніцтвам «Лесавічок». Дарэчы, нашы юныя ляснічыя ў 2016 годзе сталі пераможцамі ў сусветнай алімпіядзе «TNO», якая праходзіла ў Фінляндыі. А яшчэ нашы школьнікі пасадзілі 180 тысяч дрэў!

Віктар Урбановіч прымаў удзел у Міжнароднай выстаўцы-кірмашы ў Вільнюсе, на якой дэманстраваў экспанаты экалагічнага турызму Астравецкага раёна. Па гэтай тэме нам ёсць што паказаць і чым ганарыцца. На тэрыторыі раёна размешчаны дзясяткі помнікаў прыроды мясцовага значэння, а таксама рэспубліканскія заказнікі: водна-балотны «Белы мох» і ландшафтны «Сарачанскія азёры», які па праве называюць «дыяментавымі каралямі Беларусі». Спецыялісты заказніка распрацавалі цікавыя водныя і веласіпедныя маршруты для адпачывальнікаў. У нашага раёна ёсць усё для таго, каб стаць турыстычным цэнтрам. Тут фантастычна прыгожыя месцы. І гэта не толькі прырода, але і помнікі архітэктуры. Усім гэтым багаццем хочацца падзяліцца з іншымі людзьмі. Вядома, мы рады свядомым, экалагічна дружалюбным падарожнікам, і такіх, на шчасце, усё больш.

Аксана ЯНОЎСКАЯ

■ У свеце жывёл

«Птушка не разумее, чаму мы ўмешваемся ў яе жыццё»

Як паводзіць сябе з подлеткамі і параненымі звярамі

Бяздумнае спажыванне альбо празмернае спачуванне — на жаль, у дачыненні да дзікай прыроды чалавек часта ўпадае ў крайнасці. Так, хтосьці лавіць пяцідзесяцікілаграмовага сома на смажанага вераб'я і з гонарам заяўляе пра гэта на ўсю краіну, а хтосьці бяздумна падбірае раненых жывёл, а потым не ведае, што з імі рабіць. Як бы мы ні хацелі, чалавек усё ж не вянец прыроды, таму, у большасці сваёй, найлепшае, што мы можам зрабіць, — не ўмешвацца ў яе законы.

Цалкам натуральна, што, калі чалавек бачыць птушку з падбітым крылом ці подлетка, які крычыць, у яго ўзнікае жаданне дапамагчы. Толькі вось на адным жалі далёка не заедзеш, заўсёды трэба аналізаваць свае дзеянні. Бо дамінаванне эмацыянальнага над рацыянальным можа прывесці да непрыемных вынікаў.

— Праблема ў тым, што спробы выратаваць дзікую жывёлу могуць нашкодзіць не толькі гэтай жывёле, але і чалавеку. Таму для сваёй жа бяспекі неабходна прапрацаваць алгарытм дзеянняў, перш чым нешта рабіць, — расказала к**ансультант аддзела біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Таццяна ЖАЛЯЗНОВА.** — Нам вядомы сумны выпадак, калі жаласлівыя людзі спрабавалі выратаваць параненую лісу, а па дарозе ў клініку яна ўкусіла дзіця. Ліса аказалася шалёнай. Ці, напрыклад, студэнт знайшоў чырванакніжную птушку з падбітым крылом, патэлефанаваў нам, мы яму параілі дачакацца спецыялістаў, але ён усё роўна вырашыў дапамагчы самастойна: пасадзіў птушку ў заплечнік і павёз у ветклініку. Вядома, да назначанага месца яна жывой не даехала.

Спецыяліст падкрэсліла: каб нікому не нашкодзіць, дастаткова прытрымлівацца простага правіла: знайшлі пакалечаную жывёлу — тэлефануйце ў спецыялізаваную службу (МНС, МУС ці тэрытарыяльныя органы Мінпрыроды), але самі яе не чапайце! Паколькі ў некаторых выпадках тым жа птушкам дапамога чалавека абсалютна не патрэбна, а вось лішні кантакт з людзьмі для дзікіх жывёл — заўсёды стрэс.

На месцы збіраецца спецыяльная камісія, куды ўваходзяць ветэрынары, прадстаўнікі ведамства, мясцовага выканаўчага органа і арнітолагі. Сумесна камісія прымае рашэнне аб далейшым лёсе жывёлы. Калі яна паранена, то аказваецца неабходная дапамога, калі ж траўмы несумяшчальныя з жыццём, то яе прыходзіцца ўсыпіць, каб не траўмаваць яшчэ больш.

— Адзначу, што мы прымаем меры толькі ў экстранных выпадках. Калі жывёла можа справіцца сама, то не чапаем яе. У прыродзе ёсць свае заканамернасці. Так, падчас неспрыяльных умоў надвор'я буслы выкідваюць адно птушаня з гнязда, паколькі разумеюць, што пракарміць яго не ў сілах. Мы некалькі разоў яго вярталі, але ўсё паўтаралася па крузе. Птушка не разумее, чаму мы ўмешваемся ў яе жыццё. І, праўда, у гэтай справе чалавеку не месца, — адзначыла Таццяна Жалязнова.

Як бы сумна гэта ні гучала, але ў моцна параненай жывёлы практычна няма шанцаў выжыць у дзікай прыродзе, нават калі ёй акажа дапамогу чалавек. Праблема ў тым, што ў Беларусі вельмі мала ўрачоў, якія спецыялізуюцца на дзікіх жывёлах. У асноўным, скалечаныя канечнасці яны ампутуюць, што пазбаўляе жывёлу магчымасці абараняцца ад драпежнікаў і самастойна здабываць сабе ежу. Таму часта птушку без крылаў або з адной лапкай можна сустрэць у жывых кутках устаноў адукацыі або ў знаёмага ў якасці хатняга гадаванца.

— Нас часта крытыкуюць, што мы даём шмат адсылак да натуральнага адбору, але праўда такая, што выратаваць кожную жывёлу нерэальна. Калі вы, дапусцім, узялі параненую птушку, вылечылі яе, то яна, магчыма, і будзе радавацца жыццю і радаваць вас, але для дзікай прыроды такая жывёла памірае, — падкрэсліў **спецыяліст па прыродаахоўных пытаннях грамадскай арганізацыі «Ахова птушак Бацькаўшчыны» Максім НЯМЧЫНАЎ.**

На жаль, часта людзі ўпадаюць з адной крайнасці ў іншую. Канкурэнцыю празмерна эмпатычнаму чалавеку складае чалавек эгаістычны ці проста той, які не думае. Нядаўна інтэрнэт ускалыхнула навіна пра мужчыну, які злавіў вялікага сома на... смажанага вераб'я. Гэта ўзбурыла і нават злёгку ашаламіла прыродаахоўныя арганізацыі. Пытанняў шмат, але галоўнае — навошта? Бо сома ж прывабліваць не мёртвая птушка, а пах смаленага. З такім жа поспехам можна было б выкарыстаць асмалены лямец.

— Смажыць жывога вераб'я — гэта жорсткае абыходжанне з жывёламі, што незаконна і недапушчальна. Жахліва, што людзі на такое здольныя, ды яшчэ і з нейкай хвальбой пра гэта расказваюць, — падкрэсліла Таццяна Жалязнова. — Нягледзячы на тое, што верабей — птушка, якую можна без дазволу забіраць з дзікага асяроддзя, ёй усё роўна неабходна забяспечыць належны догляд. І адказнасць за такі ўчынак ніхто не адмяняў. У нас ёсць Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях, дзе дакладна прапісана, за што і якое пакаранне пагражае. Штрафы вялікія (ад 10 да 50 базавых велічынь у залежнасці ад віду — для фізічных асоб).

Ды і паняцце «чалавечнасць» яшчэ ніхто не адмяняў.

Кацярына ЦІТОВА